

Nationaliteitsverwerving door erkenning

Citation for published version (APA):

de Groot, G-R. (1993). Nationaliteitsverwerving door erkenning. *Migrantenrecht*, 93(10), 224-225.

Document status and date:

Published: 01/01/1993

Document Version:

Publisher's PDF, also known as Version of record

Please check the document version of this publication:

- A submitted manuscript is the version of the article upon submission and before peer-review. There can be important differences between the submitted version and the official published version of record. People interested in the research are advised to contact the author for the final version of the publication, or visit the DOI to the publisher's website.
- The final author version and the galley proof are versions of the publication after peer review.
- The final published version features the final layout of the paper including the volume, issue and page numbers.

[Link to publication](#)

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

If the publication is distributed under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license above, please follow below link for the End User Agreement:

www.umlib.nl/taverne-license

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at:

repository@maastrichtuniversity.nl

providing details and we will investigate your claim.

Nationaliteitsverwerving door erkenning

Prof. mr G.-R. de Groot *

1. Inleiding

In dit tijdschrift werd reeds aandacht besteed aan het op 25 februari 1993 ingediende wetsontwerp ter wijziging van de Rijkswet op het Nederlanderschap.² In dat wetsontwerp wordt ondermeer voorgesteld om artikel 4 Rijkswet op het Nederlanderschap te laten vervallen en art. 6 vervolgens met de volgende bepaling uit te breiden: 'c. de vreemdeling die tijdens zijn minderjarigheid door een Nederlander is erkend of zonder erkenning door wettiging het kind van een Nederlander is geworden, indien hij na de erkenning of wettiging zonder erkenning en vóór zijn meerderjarigheid gedurende een ononderbroken periode van tenminste drie jaren verzorging en opvoeding heeft genoten van de Nederlander door wie hij is erkend of wiens kind hij zonder erkenning door wettiging is geworden'.

Achtergrond van de voorgestelde wijzigingen is de strijd tegen de schijnerkenningen. In het mei-nummer van Migrantenrecht heb ik getracht aan te tonen, dat de voorgestelde wetswijziging zeer onwenselijk is. Ik wil mijn argumenten op deze plaats niet herhalen, doch slechts aanvullen met informatie over een interessante ontwikkeling in Duitsland.

Vijf dagen nadat bij het Nederlandse parlement het bovenvermelde voorstel werd ingediend, werd bij de Duitse Bondsdag een door de fracties van de CDU/CSU, SPD en FDP opgesteld wetsontwerp ter wijziging van het asielrecht, vreemdelingenrecht en nationaliteitsrecht ingediend.³ Art. 3 van dit wetsontwerp stelt voor de Duitse nationaliteitswet⁴ op enkele punten te wijzigen. Ondermeer wordt voorgesteld om de regeling van de verwerving van de Duitse nationaliteit door erkenning te wijzigen. Voorgesteld wordt om Par. 4 lid 1 van de nationaliteitswet de volgende redactie te geven:

'Durch die Geburt erwirbt ein Kind die deutsche Staatsangehörigkeit, wenn ein Elternteil die deutsche Staatsangehörigkeit besitzt. Ist bei der Geburt eines nichtehelichen Kindes nur der Vater deutscher Staatsangehöriger, bedarf es zur Geltendmachung des Erwerbs einer nach den deutschen Gesetzen wirksamen Feststellung der Vaterschaft; das Feststellungsverfahren muss eingeleitet sein, bevor das Kind das 23. Lebensjahr vollendet hat'. Volgens dit voorstel zal dus een buiten huwelijk geboren kind van een Duitse vader en een buitenlandse moeder de Duitse nationaliteit automatisch verwerven door erkenning of door gerechtelijke vaststelling van de vaderschap.

Op 10 maart 1993 werd nog een tweede wetsontwerp betreffende het nationaliteitsrecht bij de Duitse Bondsdag aanhangig gemaakt, ditmaal uitsluitend afkomstig van de SPD-fractie.⁵ In dat in vele opzichten interessante wetsontwerp komt eveneens een voorstel voor een nieuwe re-

dactie van Par. 4 van de Duitse nationaliteitswet voor:

'Durch die Geburt erwirbt ein Kind die deutsche Staatsangehörigkeit, wenn ein Elternteil die deutsche Staatsangehörigkeit besitzt. Dies gilt auch für nichteheliche Kinder.'

Beide wetsontwerpen hebben met elkaar gemeen, dat -als deze wetsontwerpen wet worden-buiten huwelijk geboren kinderen van een Duitse vader en een buitenlandse moeder steeds de Duitse nationaliteit zullen verwerven, indien de juridische afstamming van die Duitse vader (door erkenning of rechterlijke vaststelling) vaststaat. Over beide wetsontwerpen zal nog een pittige discussie volgen, daar ze enkele politiek hete kolen bevatten. Echter wat betreft de wenselijke nationaliteitsrechtelijke gevolgen van erkenning en vaststelling der afstamming is geen tegenwind te verwachten, daar de grote politieke partijen (te weten CDU/CSU, SPD en FDP) het op dat punt roerend met elkaar eens zijn. Van links is ook geen tegenwind te verwachten, uitsluitend extreem rechts zou wel eens moeilijkheden kunnen proberen te maken, doch deze hebben -Godzijdank- in het huidige Duitsland onvoldoende politieke macht. De voorgestelde nationaliteitsrechtelijke gevolgen van erkenning en vaststelling van de vaderschap zullen het Bundesgesetzblatt daarom wel halen.

Dit is bijzonder boeiend nu in Nederland juist een tegenovergesteld voorstel bij de Kamer is ingediend. Het is daarom de moeite waard om de achtergronden van het Duitse voorstel nog eens nader onder de loep te nemen. Hierna zal daartoe allereerst de ontwikkeling van het Duitse nationaliteitsrecht betreffende de nationaliteitsrechtelijke gevolgen van erkenning en legitimatie worden beschreven, waarna vervolgens wordt ingegaan op de redenen voor de thans ingediende wijzigingsvoorstellen.

2. De verwerving van de Duitse nationaliteit door erkenning

Volgens de Duitse nationaliteitswet van 1870 verwierf het onwettige kind van een Duitse man en een buitenlandse vrouw pas door wettiging de Duitse nationaliteit (Par. 4 RuStAG 1870). De erkenning van een kind door een Duitser bevestigde niet, dat een buitenlands kind de Duitse nationaliteit verwierf. Hetzelfde gold voor de Duitse nationaliteitswet van 1913 in de oorspronkelijke redactie. Noch de wet van 1870 noch de wet van 1913 gaf aan het niet gewettigde onwettige kind een optierecht of een recht op naturalisatie. Een recht op naturalisatie (Einbürgerungsanspruch) werd pas in 1974 ingevoerd.⁶ De wetswijziging van 1974 werd destijds als volgt gemotiveerd:

'In zahlreichen Staaten ist die Anerkennung der Vaterschaft Erwerbsgrund für die Staatsangehörigkeit des Vaters durch das nichteheliche Kind, und zwar überwiegend in den Nachbarstaaten der Bundesrepublik Deutschland und in allen

* Gerard-René de Groot is hoogleraar rechtsvergelijking en internationaal privaatrecht aan de Rijksuniversiteit Limburg.

2. Voorstel van Rijkswet tot wijziging van de Rijkswet op het Nederlanderschap, wetsontwerp 23 029 (R 1461). Daarover Gerard-René de Groot, Een wetsontwerp ter wijziging van de Rijkswet op het Nederlanderschap, Migrantenrecht 1993, nr. 5/6, pp. 93-95, alsmede Matjaz Tratnik, Het Nederlanderschap van onwettige kinderen, NJB 1993.
3. Entwurf eines Gesetzes zur Änderung asylverfahrens- ausländer- und staatsangehörigkeitsrechtlicher Vorschriften, Gesetzesentwurf vom 2.3.93, Drucksache 12/4450.
4. Reichs- und Staatsangehörigkeitsgesetz van 23 juli 1913, laatstelijk gewijzigd door wet van 25 juli 1986 (BGBl. I, 1142).
5. Entwurf eines Gesetzes zur Erleichterung der Einbürgerung und Hinnahme der Doppelstaatsangehörigkeit' Gesetzesentwurf van 10.3.93, Drucksache 12/4533.
6. RuStAG-Änderungsgesetz van 20 december 1974 (BGBl. 1974 I, 3714), in werking getreden op 1 januari 1974. De desbetreffende regeling (Par. 10) werd nog eens gewijzigd door wet van 29 juni 1977 (BGBl. 1977 I, 1101, in werking getreden op 6 juli 1977).

Ostblockstaaten. Eine verfassungsrechtliche Notwendigkeit zur Gleichstellung des nichtehelichen Kindes einer deutschen Mutter mit dem eines deutschen Vaters besteht nach Auffassung des Innenausschusses nicht. Bei nichtehelichen Kindern bestehen in aller Regel soziale Bindungen ausschließlich zwischen Mutter und Kind. Die Ungleichgewichtigkeit der Beziehungen von Vätern und Müttern zu ihren nichtehelichen Kindern spricht daher dafür, nur dem nichtehelichen Kind einer deutschen Mutter durch Geburt die deutsche Staatsangehörigkeit vermitteln zu lassen. Ein Erwerb der deutschen Staatsangehörigkeit kraft Gesetzes auch für nichteheliche Kinder eines deutschen Vaters und einer ausländischen Mutter wurde dagegen nicht für erforderlich erachtet.

Der Ausschuß vermag jedoch auch eine Regelung nicht zu empfehlen, nach der das nichteheliche Kind eines Deutschen allein durch die Erklärung, Deutscher werden zu wollen, die Staatsangehörigkeit erwirbt, wenn eine nach den deutschen Gesetzen wirksame Feststellung der Vaterschaft erfolgt ist. Bei einer solchen Ausgestaltung könnten auch solche nichtehelichen Kinder die deutsche Staatsangehörigkeit für sich in Anspruch nehmen, die keinerlei Beziehungen zu Deutschland haben. Der Ausschuß hat es daher vorgezogen, nichtehelichen minderjährigen Kindern eines Deutschen unter bestimmten Voraussetzungen einen Einbürgerungsanspruch zu geben. Die Möglichkeit der mißbräuchlichen Geltendmachung des Anspruchs auf die deutsche Staatsangehörigkeit soll dadurch eingeschränkt werden, daß eine nach deutschen Gesetzen wirksame Feststellung der Vaterschaft verlangt wird und das Kind seit fünf Jahren seinen dauernden Aufenthalt im Inland hat'.⁷

Het is trouwens interessant er op te wijzen, dat het recht op naturalisatie (Einbürgerungsanspruch) voor onwettige kinderen van Duitsers niet in het oorspronkelijke regeringsontwerp was voorzien. Dit recht werd door de vaste commissie voor binnenlandse zaken na een dienovereenkomstige suggestie van de vaste commissie voor justitie in het wetsontwerp opgenomen.⁸

3. Redenen voor de thans aanhangige wijzigingsvoorstellen

Nu bijna twintig jaar later blijkt men in Duitsland heel anders te denken over de consequenties van de gelijke behandeling van wettige en onwettige kinderen in het nationaliteitsrecht. Uit de toelichting op wetsontwerp 12/4450 wil ik het volgende aanhalen:

'Die Vorschrift liegt die Zielvorstellung zugrunde, eine Unterscheidung zwischen ehelichen und nichtehelichen Kindern für den Abstammungserwerb der deutschen Staatsangehörigkeit nach Möglichkeit zu vermeiden. Da die bei ehelich geborenen Kindern für die tatsächliche Abstammung vom Ehemann der Mutter streitende Vaterschaftsvermutung des Par. 1591 BGB bei den nichtehelichen Kindern durch die förmliche Feststellung der Vaterschaft (Anerkenntnis oder gerichtliche Entscheidung) ersetzt wird (Par. 1600a BGB), war es erforderlich, die geltendmachung des Abstammungserwerbs bei nichtehelichen Kindern deutscher Väter von einer wirksamen Feststellung der Vaterschaft abhängig zu machen. Eine solche liegt auch vor, wenn eine -

u.U. nach ausländischem Recht- im Ausland erfolgte Vaterschaftsanerkennung nach deutschem internationalem Privatrecht wirksam oder ein ausländisches Vaterschaftsfeststellungsurteil in Deutschland anerkannt worden ist.

Es ist offensichtlich, daß das von keinerlei biologischem Nachweis abhängige Anerkenntnis der Vaterschaft die Möglichkeit eines Missbrauchs dieser Vorschrift im Sinne der problemlosen Einwanderung nach Deutschland bietet. Andererseits erscheint es kaum vertretbar, an die Feststellung der Vaterschaft im

Staatsangehörigkeitsrecht andere Massstäbe anzulegen als im Familienrecht. Auch der Abstammungserwerb des ehelichen Kindes ist auf dem Hintergrund der familienrechtlichen Vorschriften geregelt.

Der Missbrauchsgefahr wird jedoch durch die Einfügung einer Altersgrenze für die Feststellung der Vaterschaft teilweise Rechnung getragen. Die 23-Jahres-Grenze ist auch in Par. 10 RuStAG (Einbürgerung des nichtehelichen Kindes) enthalten. Sie lehnt sich an das New Yorker Übereinkommen zur Verminderung der Staatenlosigkeit von 1961 an (Artikel 1 Abs. 5a), wonach die Verleihung der Staatsangehörigkeit an staatenlose nichteheliche Kinder entsprechend beschränkt werden kann'.

De toelichting op wetsontwerp 12/4533 voegt hier inhoudelijk niets aan toe. Heel kort wordt gesteld, dat in het kader van de verwerving van de nationaliteit door afstamming niet meer tussen wettige en onwettige kinderen moet worden onderscheiden.

Uit het lange Duitse citaat blijkt, dat men de voorgestelde regeling van Par. 4 ziet als een logische consequentie van de gelijke behandeling van wettige en onwettige kinderen. Weliswaar ziet men de mogelijkheid van misbruik van een dergelijke regeling, maar men acht het bijkans onverdedigbaar ("kaum vertretbar") om aan de vaststelling van de onwettige afstamming nationaliteitsrechtelijke gevolgen te ontzeggen.

4. Tenslotte

Het is opmerkelijk, dat men in Duitsland thans een regeling wil invoeren, die men net in Nederland op mijns inziens zeer zwakke gronden wil afschaffen. Uiteraard is elke staat in beginsel autonoom met betrekking tot de regeling van zijn nationaliteitsrecht. Aan de opvattingen in Duitsland hoeven we in beginsel geen boodschap te hebben. Het komt me echter voor, dat het wel op zijn plaats is, dat onze regering uitvoerig aangeeft, waarom in Nederland zonnig een stap zou moeten worden genomen, die in ons buurland als 'kaum vertretbar' wordt gequalificeerd. Nu kan men uiteraard tegenwerpen, dat de Duitsers bijna vijfkwart eeuw datgene hebben gedaan, wat ze nu als 'kaum vertretbar' typeren. In zaken van gelijke behandeling (van vrouwen en mannen, van onwettige en wettige kinderen, enzovoort) komt dat echter wel meer voor. Herinnerd zij bovendien aan een gevleugeld woord van Konrad Adenauer, die door een politieke tegenstander erop werd gewezen, dat hij in het verleden met betrekking tot een bepaald probleem een andere mening had verdedigd dan hij zoëven in een debat had gedaan: 'Wollen Sie es verübeln, dass ich meine Meinung bessere?'.

7. BT-Drucksache 7/2814, 4.
8. Makarov/von Mangoldt, Par. 10 RuStAG, Rdnr. 1; Schleser, 132.